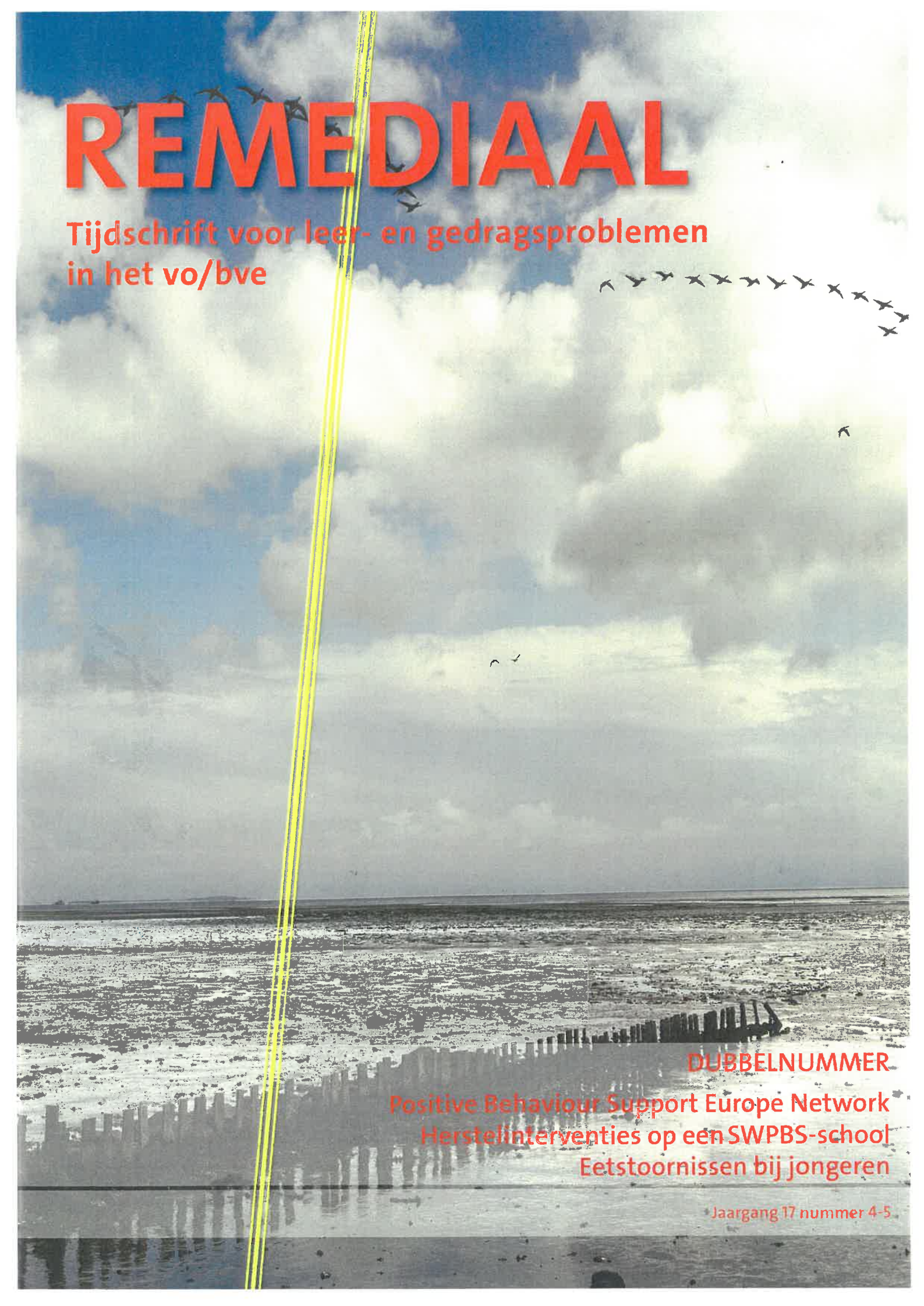

REMEDIAAL

The background of the cover is a photograph of a vast, open landscape under a large, cloudy sky. In the foreground, there is a body of water reflecting the sky. A long, straight wooden pier or breakwater extends from the bottom left towards the center of the image. The sky is filled with large, white and grey clouds, and several birds are visible in flight. A prominent yellow double line runs vertically down the left side of the cover. The title 'REMEDIAAL' is written in large, bold, red capital letters at the top. Below it, the subtitle 'Tijdschrift voor leer- en gedragsproblemen in het vo/bve' is written in a smaller, red font. At the bottom right, there is a section titled 'DUBBELNUMMER' followed by two lines of red text: 'Positive Behaviour Support Europe Network' and 'Herstelinterventies op een SWPBS-school'. Below that, in a smaller red font, is 'Eetstoornissen bij jongeren'. At the very bottom right, in a small red font, is 'Jaargang 17 nummer 4-5'.

Tijdschrift voor leer- en gedragsproblemen
in het vo/bve

DUBBELNUMMER

**Positive Behaviour Support Europe Network
Herstelinterventies op een SWPBS-school
Eetstoornissen bij jongeren**

Jaargang 17 nummer 4-5

Redactioneel themanummer

Het thema van dit dubbelnummer van *Remediaal* is *Gedrag*.

In november wordt de 9e SWPBS-conferentie 2017 in Utrecht gehouden. Tijdens deze conferentie worden vanuit verschillende landen in Europa workshops verzorgd. Reden voor de redactie om verschillende van deze onderwerpen in dit themanummer onder de aandacht te brengen. Een aantal van de auteurs zullen tijdens de 9e SWPBS-conferentie ook workshops geven.

Sui Lin Goei (Nederland) en **Lefki Koureou** (Cyprus) beschrijven het ontstaan van een Europees Netwerk SWPBS. **Lale Hazar** (Turkije), **Margreet van Oudheusden**, **Marinus Stehouwer** en **Sui Lin Goei** beschrijven de inclusie van Syrische vluchtelingenkinderen in het Turkse openbare onderwijs m.b.v. PBS. In een Engelstalig artikel wordt het ProKoulu-model als Fins model van de SWPBS-aanpak belicht. **Dik van Donselaar** vertelt over zijn

ervaringen bij het invoeren van PBS op scholen in Zuid-Duitsland en de verschillende dilemma's die hij daarbij ervaart.

Trees Das bespreekt in haar bijdrage een model voor conflictantering: 'Restorative interventions'. Centraal hierbij staan herstel van aangerichte schade en herstel van verstoorde relaties.

In een uitgebreide bijdrage gaat **Lucy Reijnen** in op een in Brabant ontwikkelde benadering, waarin visievorming op pestproblematiek centraal staat.

Marcel van der Wiel neemt een deel van de ontwikkeling van executieve functies van de adolescent nader onder de loep. Daarbij wordt vanuit het zogenaamde taakwiel specifiek gekeken naar metacognitie en kritisch denken. Waarom helpt training en wat werkt?

John Jeninga en **Do Quekel** schrijven uitgebreid over eetstoornissen. Zij gaan in op *Anorexia nervosa*, *Boulimia*

nervosa en de *Eetbuisstoornis*. Aan de orde komen de kenmerken en symptomen, de prevalentie, oorzaken, aspecten uit de behandeling en enkele handreikingen voor de school.

Monique Haaren deelt met ons haar ervaringen als moeder van een dochter met *Anorexia nervosa*. Op grond van haar ervaringen heeft zij enkele adviezen voor scholen.

Arjan Krijgsman interviewt Ralf Beekveldt, oprichter en directeur van Eenvoudig Communiceren en Marianne Verhallen, adjunct-uitgever (Welke visie en missie liggen ten grondslag van deze uitgeverij? Welke producten worden ontwikkeld en wat is de doelgroep?) en Harry Kleintjes en Annette Roetenberg van Lexima, waarbij de rol en de betekenis van 'onderwijshulpmiddelen' uitvoerig wordt belicht.

Tackling School Discipline Issues with Positive Behavior Support

About

Resources

e-Learning

News

Contact

Positive Behaviour Support Europe Network

Inleiding

In dit artikel wordt de aanleiding voor het vormen van het Europese netwerk rond Positive Behavior Support, genaamd *PBS Europe Network* (in het kort *PBS Europe*), beschreven. Het *PBS Europe Network* is een netwerk dat goedgekeurd is door en aangesloten is bij de Amerikaanse *Association for Positive Behavior Support* (afgekort *APBS*, zie www.apbs.org). Achtereenvolgens komen visie en missie, de doelen en leiderschapstructuur van het *PBS Europe Network* aan bod, alsook de landen die momenteel zijn aangesloten. Afsluitend geven we een aantal belangrijke georganiseerde activiteiten aan die vanuit het *PBS Europe Network* worden georganiseerd. Het lidmaatschap van het *PBS Europe Network* staat open voor ieder individu geïnteresseerd en begaan met PBS in Europa.

Aanleiding

Het *PBS Europe Network* is ontstaan vanuit een aantal onderzoekers en PBS coaches in Nederland, Turkije, Duitsland, Denemarken, Finland en Cyprus die al enige jaren met elkaar samenwerkten in het kader van onderzoek en schoolimplementatie van PBS in hun thuislanden. Zij zijn met elkaar in aanraking gekomen door samenwerking

binnen het zogenaamde *PBS Europe* project (zie hieronder) en door ontmoetingen op de jaarlijkse conferentie van de *APBS* in Amerika.

De hefboom van deze initiële samenwerking was een al bestaand Europees project gesubsidieerd door het *Comenius Life Long Learning Programma* dat liep van 2010 tot en met begin 2014. Dit project heette *PBS Europe*¹.

PBS Europe was een uniek experiment waarbij samengewerkt werd tussen drie lerarenopleidingen (gelieerd aan universiteiten) en vijf Europese middelbare scholen, strategisch gelegen in heel Europa: van Nederland naar Finland, van Finland naar Hongarije, van Hongarije naar Turkije en van Turkije naar Portugal. Deze scholen behoorden tot een al bestaand Europees School Netwerk (*ESN*, <http://www.esnetwork.eu/>) van meerdere middelbare scholen uit negen Europese landen; van dit Europese scholennetwerk namen vijf middelbare scholen deel aan *PBS Europe*. De coördinerende instelling en toonaangevende partner was de Vrije Universiteit Amsterdam (Nederland) en de co-partners waren de Hogeschool Windesheim (Zwolle, Nederland), Tampere Universiteit (Tampere, Finland), Corderius College (Amersfoort, Nederland), Valkeakoski Upper Second-

dary School (Valkeakosken, Finland), Babits Mihály Gimnázium (Boedapest, Hongarije), İstek Belde School (Istanbul, Turkije) en Don João II (Setubal, Portugal). Andere scholen die behoren tot het Europees Schoolnetwerk fungeerden als associate partners. Het project richtte zich op de behoeften van leerkrachten in vijf Europese middelbare scholen met betrekking tot het omgaan met gedragsproblemen in het dagelijks leven op school. Gedragsproblemen kunnen een negatieve invloed uitoefenen op leraar-leerling-interactie,

Over de auteurs

Sui Lin Goei is verbonden aan de Hogeschool Windesheim & VU Amsterdam. Lefki Kourea is verbonden aan de Universiteit van Cyprus.

¹ *PBS Europe* (2010-2013) werd gesubsidieerd door de Europese Commissie onder het projectnummer 509966-LLP-1-2010-1-NL-COMENIUS-CMP.

klasklimaat en de leeromgeving. Leraren in de deelnemende scholen gaven aan dat ze zich vaak onvoorbereid, onzeker en incompetent voelden bij hun pogingen om het probleemgedrag te beheersen en dit met name hun *self efficacy* negatief beïnvloedde. Leerkrachten van alle deelnemende (associate) partners wezen op de noodzaak van interventies, hulpmiddelen en ondersteuning, zowel individueel als in de groep, en indien mogelijk om dit gedrag te voorkomen. Het project bood een innovatieve oplossing, door de overdracht van een beproefd Amerikaanse concept, PBS, dat werd aangepast aan de Europese instellingen. De documenten en producten die PBS Europe heeft opgeleverd zijn te vinden via de lectoraatswebsite van Onderwijsbehoefte in Inclusieve Leeromgevingen, zie <https://www.windesheim.nl/onderzoek/onderzoeksthemas/educatie/onderwijsbehoefte-in-inclusieve-leeromgevingen/pbs-europe/>.

APBS en APBS Netwerken

De *Association for Positive Behavior Support* (APBS) is een internationale organisatie met als doel om individuen te ondersteunen bij het verminderen van gedragsproblemen en het verbeteren van hun onafhankelijkheid hierbij, zodat de ontwikkeling van constructief gedrag om doelen in het leven binnen domeinen zoals sociale relaties, werk, academische vaardigheden, functionele levensvaardigheden, gezondheid en veiligheid, te bereiken, gewaarborgd wordt. Hun overtuiging is dat het vaardig en competent gebruik van PBS (dat wil zeggen het richten op strategieën die mededogend, constructief en educatief gericht zijn) individuen kan helpen om hierin een betekenisvolle vooruitgang te hebben naar deze doelen toe. De APBS is een multidisciplinaire

organisatie bestaande uit professionals (leraren, onderzoekers, universitaire docenten, en beleidsmedewerkers), families, en belangstellende die begaan zijn en zich inzetten voor de toepassing van PBS in de context van de school, het gezin, en de gemeenschap, met inbegrip van toepassing binnen grotere systemen (zoals schoolorganisaties en andere organisaties), kleinere groepcontexten, en individuen die complexe ondersteuningsbehoeften hebben. Meer informatie over de APBS en hun activiteiten is te vinden op hun Amerikaanse website www.apbs.org. Sinds 2007 is het mogelijk om binnen de APBS een zogenaamde APBS Netwerk te starten. De doelen voor een

Het PBS Europe Netwerk stelt zich ten doel om de leerprestaties en het sociaal-emotioneel welbevinden van alle leerlingen in Europa te bevorderen

APBS Netwerk zijn: 1) Het bevorderen van onderzoek naar en het uitvoeren van PBS op een manier die consistent is met de missie, visie en operationele principes van de APBS, en 2) Het vermeerderen van de zichtbaarheid van de APBS teneinde leden te werven en de betrokkenheid met de APBS op te bouwen via de inspanningen van het APBS Netwerk. Een APBS Netwerk is geen officieel orgaan van de APBS, maar eerder een professionele leergemeenschap bestaande uit op zijn minst vijf APBS-leden. Meer informatie over APBS Netwerken is te vinden op <http://apbs.org/about-apbs.html#apbs-network>.

PBS Europe Netwerk

Al meerdere malen is er aandacht geweest binnen de APBS voor PBS implementatie in Europa. Zo zijn er menigmaal presentaties gehouden vanuit met name Noorwegen, Finland, Duitsland, Nederland en Turkije. Ook

hebben Amerikaans PBS-coryfeeën vele keren lezingen en presentaties gegeven op conferenties. Binnen de APBS Newsletter zijn korte artikelen geplaatst over PBS Europe (Goei, 2013), over implementatie van PBS in Turkije (Hazar, 2013; Van Oudheusden & Hazar, 2014) en een interview met Sui Lin Goei (APBS Newsletter, 2016).

Vanuit al deze initiatieven en achtergronden vonden we het belangrijk dat we een netwerk zouden formeren onder de vlag van de APBS. Het PBS Europe Netwerk is aangevraagd door vijf APBS leden, te weten Sui Lin Goei (VU Amsterdam/Hogeschool Windesheim, Nederland), Lefki Kourea (Universiteit van Cyprus, Cyprus), Lale Hazar (ODGEDER, Turkije), Marie Hultberg (Denemarken) en Anna Maria Hintz (Universiteit van Siegen, Duitsland). Het verzoek tot het vormen van een PBS Europe Netwerk is ingediend eind 2016

met ondersteuning van professionals uit de volgende landen in Europa, zoals Nederland, België, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Ierland, Spanje, Finland, Noorwegen, Denemarken, Cyprus, Kroatië, Griekenland, Turkije en IJsland. Ook enkele professionals uit de Verenigde Staten ondersteunen het Netwerk. In januari 2017 is het PBS Europe Netwerk goedgekeurd door het bestuur van de APBS. Een verzoek tot lid worden kan gedaan worden via de contactpersonen van het PBS Europe Netwerk, zie <http://apbs.org/network-preview.html#PBS-Europe> of sl.goei@windesheim.nl en kourea.lefki@ucy.ac.cy.

Het PBS Europe Netwerk stelt zich ten doel om de leerprestaties en het sociaal-emotioneel welbevinden van alle leerlingen in Europa te bevorderen. Ten behoeve hiervan wil het PBS Europe Netwerk een professioneel en interactief platform zijn voor Europese

onderzoekers, professionele belanghebbenden, opleiders en leraren om kennis, onderzoek en ervaringen te delen ten aanzien van de wetenschap, principes en praktische toepassingen van PBS. De PBS Europe leden zullen met professionele belanghebbenden samenwerken om positieve, inclusieve en veilige schoolomgevingen te ontwerpen en te implementeren gebaseerd op PBS principes.

Doelen van het PBS Europe Netwerk

De doelen van het PBS Europe Netwerk zijn als volgt:

- Functioneren als een professionele multidisciplinair platform voor Europese professionals (leraren, schoolleiders, onderzoekers, universiteit stafleden), en familieleden om kennis, onderzoek en ervaringen te delen ten aanzien van PBS implementatie om het sociaal-emotionele en academische welbevinden van individuen binnen Europese contexten te bevorderen;
- Ontwikkelen van professionele partnerschappen met wetenschappelijke en professionele organisaties teneinde gezamenlijk onderzoek uit te voeren naar PBS implementatie, -beleid en -praktijken;
- Bevorderen van de zichtbaarheid van PBS implementatie naar Europese organisaties en nationale beleidsorganen;
- Samenwerken met professionele gemeenschappen teneinde PBS implementatie in schoolcontexten binnen Europa en verder te bevorderen en te ondersteunen.

Het PBS Europe Netwerk is nog zeer jong en deze doelen worden in de komende netwerkbijeenkomsten met de aanwezige leden verder uitgelijnd en geoperationaliseerd in daadwerkelijke activiteiten. Tijdens de laatste net-

werkbijeenkomst op 16-17 juni in Siegen (Duitsland) is met de aanwezige leden via een werkvorm duiding gegeven aan de doelen in activiteiten.

Organisatiestructuur van het PBS Europe Netwerk

De kracht van een netwerk ligt in hoe de vaardigheden van zijn leden het best worden benut en uiteraard ook hoe tegemoet gekomen wordt aan de behoeften van de leden. Het is de bedoeling dat het Leiderschapsteam (d.w.z. het bestuur) zal bestaan uit vier gekozen leden, te weten een voorzitter, een vice-voorzitter, een secretaris en een penningmeester. Deze worden gekozen op de volgende netwerkbijeenkomst die zal plaatsvinden op 9 november 2017 in Utrecht, Nederland. Het bestuur zal vervolgens leden uitnodigen om zitting te nemen in drie typen commissies. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het plannen en uitvoeren van de doelen. Ze zullen de rol en het werk van de volgende commissies coördineren en superviseren:

1. Onderzoekscommissie om doel #2 te bereiken;
2. Professionele Ontwikkelingscommissie om doel #4 te bereiken; en
3. Studentcommissie om aspecten van doel #1 te bereiken.

Daarnaast wordt er gewerkt aan een website, die in november 2017 operationeel zal zijn.

Activiteiten

Sinds de goedkeuring hebben er inmiddels drie netwerkbijeenkomsten plaatsgevonden, te weten 1) in Denver (VS) bij de jaarlijkse APBS conferentie (maart 2017), 2) in Bristol (UK) gekoppeld aan de jaarlijkse conferentie van de British Institute of Learning Disabilities (BILD, 3-5 mei 2017) en 3) in Siegen (Duitsland) gekoppeld aan de eerste PBS Europe Research bijeenkomst (16-17 juli 2017).

Referenties

- APBS Newsletter. Five Questions APBS Newsletter, 14(1), p. 2-3
- Goei, S.L. (2013). PBS Europe, an overview. APBS Newsletter, 11(4), p. 4
- Goei, S.L., & De Pry, R. (Ed.). in voorbereiding) *School Wide Positive Behavior Interventions and Supports in Europe*. London: Routledge.
- Hazar, L. (2013). Positive Behavior Support in Turkey. APBS Newsletter, 11(4), p. 2-3
- Van Oudheusden, M., & Hazar, L. (2014). PBS in Istanbul: Planting the Seeds for Future Growth. APBS Newsletter, 12(3), p. 2-4

Op 16 en 17 juni vond de eerste onderzoeksbijeenkomst van PBS Europe plaats bij de Universiteit Siegen in Duitsland georganiseerd door prof. Dr. Anna Maria Hintz. Naast plenaire onderzoekspresentaties door dr. Mack Burke (Texas A&M), prof. Dr. Anna Maria Hintz en Michael Paal (beiden Universiteit Siegen), drs. Monique Nelen (Hogeschool Windesheim), dr. Lefki Kourea (Universiteit van Cyprus), dr. Sui Lin Goei en Kelly Bruggenwirth (beiden VU Amsterdam), waren er ook een tweetal sessies met

Een belangrijke activiteit is de samenstelling en publicatie van een boek over PBS in Europa

posterpresentaties van promovendi van Mack Burke, en van David Simo Pinatella (Ramon Llul Universiteit, Barcelona, Spanje) en van Wendy Nelen (Praktikon, Universiteit Nijmegen). De presentaties en impressies zijn terug te vinden op de website van de Universiteit Siegen, zie https://www.bildung.uni-siegen.de/mitarbeiter/hintz/tagungsorganisation/1st_research_symposium/?lang=de.

De volgende activiteiten zijn gepland gekoppeld aan de negende nationale PBS conferentie in Utrecht, Nederland, waar naast het nationale programma voor Nederland een aparte internationale stroom wordt georganiseerd. De nationale Nederlandse PBS conferentie

De overgang van het basisonderwijs naar het voorgezet onderwijs is voor elk kind, met of zonder dyslexie, een enorme verandering. Leerlingen met dyslexie lopen vaak vast op het hogere werktempo, het leren van vreemde talen en het feit dat er voor alle vakken meer gelezen moet worden.

De Opstapboeken Engels, Frans en Duits zijn specifiek ontwikkeld voor leerlingen met leerproblemen of leerachterstanden, als gevolg van dyslexie. De methode is gericht op leerlingen in de hoogste groepen van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Per taal zijn er meerdere delen inclusief spellen en audio-cd's.

WWW.UITGEVERIJBETELGEUZENL - INFO@UITGEVERIJBETELGEUZENL

vindt plaats op 9 november 2017, in de avond met een masterclass van dr. Brandi Simonsen (Neag School of Education, Universiteit van Connecticut, VS) en op 10 november met de conferentie zelf. Voor meer informatie zie <https://fontys.nl/Over-Fontys/Fontys-Opleidingscentrum-Speciale-Onderwijszorg/Activiteiten/Actueel-aanbod/SWPBS-Masterclass-en-Conferentie-09-11-2017-en-10-11-2017-Utrecht.htm>. Op 9 november vinden ook de vierde netwerkbijeenkomst van PBS Europe plaats en een pre-conference onderzoekssymposium met bijdragen van drs. Monique Nelen (Hogeschool Windesheim, Nederland), dr. Lefki

Kourea (Universiteit van Cyprus) en dr. Ivana Batalero Kocic (Universiteit van Split, Kroatië), prof. Dr. Anna Maria Hintz (Universiteit Siegen, Duitsland) en Cécile BEISSER-VOIGNER (Besançon, Frankrijk).

In 2018 zullen de volgende netwerkbijeenkomsten plaats vinden op de jaarlijkse conferentie van de APBS in San Diego en tijdens het tweede onderzoekscongres van PBS in Europa in Cyprus in mei 2018. Andere data zullen nog worden gepland.

Een belangrijke activiteit is de samenvatting en publicatie van een boek over PBS in Europa samengesteld door Sui Lin Goei (Hogeschool Windesheim

en VU Amsterdam) en Randall DePry (Universiteit van Portland, VS) waarin alle initiatieven van PBS implementatie en onderzoek gebundeld zijn (Goei & DePry, in voorbereiding). Naar alle waarschijnlijkheid wordt het boek gepresenteerd op de jaarlijkse APBS conferentie in San Diego in 2018.

Tot slot

Afsluitend willen we graag nog twee schoolimplementatie- en onderzoeksprojecten noemen die gesubsidieerd zijn door de Europese Commissie, als vervolg op het eerder beschreven project rond implementatie van PBS in Europa. Het eerste project heet *Tackling School Discipline through PBS* (afgekort TaSDI-PBS, zie www.tasdi-pbs.eu), gestart in 2016 met als doel om PBS te implementeren in vijf basisscholen in Nederland, Kroatië, Cyprus, Griekenland en Spanje. Het tweede project is bij het schrijven van dit artikel net gehonoreerd en heet Behavioral Assessment to Improve School Environment (afgekort BASE), en heeft als doel om innovatieve webgebaseerde software te bouwen om de toepassing van PBS ten aanzien van data-geïnformeerde besluitvorming binnen scholen te ondersteunen. Het project start 1 september 2017 en de partners zijn afkomstig uit Roemenië, Italië, het Verenigd Koninkrijk, Portugal en Turkije.

We hopen met het PBS Europe netwerk een belangrijke stap te hebben gezet in het verder uitdragen van PBS in Europa en hopen dat velen van jullie lid willen worden van ons netwerk zodat we onze ervaringen en inzichten kunnen delen met gelijkgestemden in Europa, of het nu onderzoekers of praktijkprofessionals zijn. Ieder belangstellende kan lid worden van ons netwerk.